

מזה למנשה לשכוח מזה העולם, והסכים הקב"ה בזה על ידו שהקדים בקרבנות אפרים לפני מנשה. כב והמדרש מקדים לזה המאמר מנר חנוכה שאם הותיר שמן ביום ח' עושה מדורה בפני עצמו משום שאיתקצאי למצוותו, היינו שאל תאמר שמחוייב לשמוע דברי סופרים מחמת סייג וגדר, אבל לאחר שכבר נגמרה המצוה, לעשות על המותר קודש שתאמר איתקצאי לא, מחדש המדרש שגם כן אסור משום שאיתקצאי למצוותו, כי וחביבין דברי זקנים כמו מצוות מן התורה (עי' שיה"ש ב א ושהש"ר שם). כד

הא הוי מפושעי ישראל שאינו מקיים דברי חכמים. רק יש לומר שהקב"ה מסכים לצדיקים ולכל תלמיד חכם בדורו לקבל את העבודה כרצונו, וזהו שיוסף הצדיק היה רוצה כמו שהצדיק רוצה שיהיה מנשה מקודם היינו לשכוח מזה העולם, אשר על זה נקרא מנשה כי נשני אלקים כל עמלי, ואחר כך יהיה נעשה פירות שהוא אפרים, הפרני אלקים, אבל יעקב אבינו ע"ה שהוא כלל כל ישראל היה רואה שהוא קשה ואי אפשר כך, לכן הקדים אפרים למנשה שיהיה נושא פירות בארץ עניו ואחר כך יבוא

חנוכה

כח ומעלת ימי החנוכה

היר"ב של חול כמו חנוכה ופורים המה מחזקים, ומחמת זה גופא שהמה יו"ט של חול. ג ראש חדש טבת, איתא בשם מהר"ל מפראג ז"ל (עי' אור חדש עמ' קב) ששמו טבת כי הימים מתחילים בו להתרכות על הלילות, וי"ל כי הארת הנס מאירה את אור הטבע, שאור

הרבי מפשיסחא זצ"ל אמר, שחנוכה ופורים מחזיקים את בני ישראל בגלות, כי הם ימים טובים בימות החול, והם יותר קרובים אל האדם. א [שנס חנוכה ניתן לבני ישראל כדי להשאיר כח לכל הדורות]. ב

כב. וע"ע באמרי אמת חנוכה (תצ"ד ליל ח): יוסף כתיב נזיר אחיו (בראשית מט כו), והיה קדוש ועובד ה' ונתרומם מעולם הזה לגמרי, ולכן הקדים מנשה שהוא על שם כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, היינו לשכוח כל עניני העולם הזה. אבל יעקב הבין להיפך שהכלל ישראל לא יכול להיות כך, והקדים אפרים שהוא על שם כי הפרני אלוקים בארץ עניי, היינו גם כשאננם נקיים לגמרי.

כג. וראה באמרי אמת מקץ (תרס"ו) ז"ל: שאילו היתה המצוה רק מטעם סייג וגדר לא היתה קדושה בהמות, רק מפני שהיא מצוה בעצם יש בנר קדושה והוקצה למצוותו.

כד. כתבי חסידים, שיח שרפי קודש ח"ג (קלג). וראה באמרי אמת חנוכה (תר"ץ ליל ז): בשם אאז"ל, הלא כשאנו מקיים מצות זקנים נמצא שהוא מפושעי ישראל, ומאי קמ"ל. אולם הכוונה שלא לומר שהוא מטעם גדר וסייג אלא שהוא תורה בעצם, וכך צריך להיות כדכתיב על פי התורה אשר יורוך, ואיתא חביבין דברי סופרים מדברי תורה, ע"ש.

א. אמרי אמת לפורים (תרפ"ו, תר"ץ). וכ"כ באמרי אמת חנוכה (לא ידוע השנה ליל ה), פני מנחם נר שני דחנוכה (תשנ"ד), נר שלישי דחנוכה (תשנ"ג), ועוד. ושם נר שישו דחנוכה (תשנ"ג): כי חנוכה ופורים מחזיקים את ישראל בגלות עד ביאת המשיח. וע"ע שפת אמת ליקוטים לחנוכה (ר"ה בפסקתא) ז"ל: אמרו רבותינו הקדושים זיע"א, כי חנוכה ופורים הם מחזקים אותנו בגלות. וכ"כ בארץ צבי (קוליקוב) פקודי: הרה"ק הרי"ם זצ"ל מגור הגיד, כי ישראל בגלות אין להם קיום רק מחנוכה ופורים.

ב. פני מנחם נר רביעי חנוכה (תשנ"ג).

ג. וראה בבית ישראל חנוכה (תשכ"ג ליל ד): וזה ענין שאמר החידושי הרי"ם ז"ל שהם חנוכה ופורים

עוד יש לפרש הרגיל בנר, היינו שמצוות השי"ת שנקראו נר כמו שכתוב (משלי ו כג) נר מצוה וכו' זה יהיה הרגילות אצל האדם, שלא יהיה צריך להשתנות עצמו לעשות המצוה, שיהיה זה פשוט אצלו שידע כי הוא חייב וכו', ויהיה קבוע בו שיהיה מוכן תמיד לזה, וכמו"ש הרב ר' ברוך זצ"ל על ועש כן אהרן שלא שינה (במדבר ח ג ברש"י), שלא היה צריך לעשות שינוי בעצמו כנ"ל, וזהו עד שיכלה רגל מן השוק כו', היינו שיכלה זה ההרגל דשוק שהוא עניני עולם הזה, שלא יהיה נדבק בעולם הזה, רק עיקר ההרגל והקביעות יהיה בנר מצוה כנ"ל, וכן תרמודאי שהוא גם כן סמ"א, י"ג כמו שאמרו חז"ל (בר"י נ יא) אשרי מי שראה מפלתו של תרמודאי.

נקרא חנוכה על שם החינוך, והחינוך מחנוכה היא לדורות, שבכל שנה נעשה מהארת הנס ומהארת הדלקה מהמצוה החינוך לקרב האדם אל השי"ת על ידי התורה כמו מאז ומקדם בעת הנס, וההתחלה הוא בכח חוק וצריך לשמור אותה על כל השנה, וזה דברי

זקין לא יסור ממנה שישאר האור גם אז, וזה שאמרו חז"ל (שבת כא:) גירסא דינקותא מתקיימת, דמה שנשאר הטוב בלב האדם בינקותא היינו בהתחלה שיש בה אור מתקיימת ונותן אור גם כשיזקין ויתיישן, והיינו חנוך לנער כו' גם כי זקין כו'. ועל שם זה נקרא נר חנוכה, שההדלקה מועלת להיות האור וההתחדשות מאיר תמיד, וזה שאמרו חז"ל (עי' שם כג: וברש"י) הרגיל בנר חנוכה שיאיר הנר בהרגילות, וזה מובל בשמן רגלו (דברים לג כד) שיש התחדשות בהרגילות, וזה השיעור שכתבו חז"ל (שבת כא:) עד שתכלה רגל מן השוק רגלי דתרמודאי, שיכלה זה הרגילות שיבוא הדבר לידי זקנה שלא יאיר כל כך, י"א וזה שנקרא היצר הרע זקן (קה"ר ד יג) שמביא הדברים לידי זקנה והרגל, אבל היצר טוב נקרא ילד כו', וזה שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) הלומר ילד כו' היינו שתמיד הוא חדש אצלו, כמו שאמרו ז"ל (דברים כו טו ברש"י) היום הזה כו' שיהיו דברי תורה חדשים כאילו היום ניתנו, ונר חנוכה מועיל לבלות זה הרגילות להוסיף אור תמיד. י"ב

י. ראה באמרי אמת חנוכה (לא ידוע השנה ליל ז): גירסא דינקותא זה הוא חנוכה, כענין שכתוב חנוך לנער על פי דרכו.

יא. ראה בשפת אמת חנוכה (תרל"א ליל ה): אא"ז מו"ר זצלה"ה פירש הרגיל בנר, להביא ההארה וההתחדשות אל ההרגל. וכן פירש שתבלת רגל, דכליא ריגלא דתרמודאי, שהוא ג"כ להסיר ההרגל והטבע. וכן פירש נר לרגלי דברייך, מובל בשמן רגלו, ודפח"ח. ושם (תרל"ה ליל ד) כתב: הרגיל בנר חז"ל בנים תלמידי חכמים, דכתיב נר מצוה ותורה אור, אדוני מורי זקני ז"ל פירש להמשיך הארה תוך הרגילות, פירוש שלא לעשות המצוה על צד ההרגל רק בישוב הדעת כו'.

יב. רשימות השפת אמת זיע"א.

יג. וראה באמרי אמת חנוכה (תרס"ט ליל ג): איתא במדרש (בר"י נ יא) וירש זרעך את שער אויביו רבי אומר זו תרמודאי, אשרי כל מי שהוא רואה במפלתה של תרמודאי שותפת בשני חורבנות כו'. תרמודאי קאי על היצר הרע, ואף שהיצר הרע מסתיר הכל ומכניס הכל בהרגילות, בחנוכה יכולים להתגבר ולהסיר הרגילות, וזהו מה דאיתא עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

יד. רשימות השפת אמת זיע"א. וראה עוד בשפת אמת חנוכה (תרל"ב ליל ה) וז"ל: נודע מאמר אא"ז מו"ר ז"ל על הרגיל בנר, ושתבלת רגל מן השוק, דכליא ריגלא דתרמודאי, שהכל לבטל הרגילות והטבע על ידי הארת נרות חנוכה. וראה עוד שם חנוכה (תרנ"ט), ובאמרי אמת חנוכה (תרצ"ה ליל ו). ובשפתי צדיק תבוא (נד) כתב: ושמעתי מפ"ק זקני מו"ר ז"ל שנר חנוכה מאיר להציל רגל הטבע אשר נתעה בעניני שוק.

חז"ל (שבת כג: וברש"י) הרגיל בנר חנוכה הווין לו בנים תלמידי חכמים, ומהו לשון הרגיל בנר, והיינו שיהיה ההרגל בהתחדשות ובכח התחלת החינוך, כמו שכתוב (תהלים קיט קה) נר לרגלי דבריד וגו', וכתוב (משלי כב ו) חנוך לגער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וגו', והוא הגם שהחינוך הוא על פי דרכו, מכל מקום מחזיק אותו החינוך שגם כי יזקין לא יסור ממנו שישאר אותו כח ההתחדשות, וממילא שורף כל המבטלים, וכמו שהוא זמן מצות נר חנוכה עד דכליא ריגלא התרמודאי (שבת כא:): שמקצין רגליהם. טו

חנוכה הוא חינוך להוראה חדשה שזכינו בהתחדשות השנה. טז

חז"ל רמזו במשנה (ביכורים פ"א מ"ו) מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא, ולא אמרו עד כ"ה בכסלו, רק לרמז כי שמחת החג מאיר עד החנוכה. יז

חנוכה הוא טוב לתשובה, משום שתשובה קדמה לעולם (פסחים גר.), וזה שהוא מוטבע בעולם קשה לעורר אותו בתשובה [אשר באה מחוץ לטבע העולם], ובעת הארות הגם

שהוא למעלה מהטבע יוכל לבוא לתשובה שקדמה לעולם. יח

נס נצחון המלחמה על היוונים

עיקר נס חנוכה היה מה שהיהודים היו ניצולים ונפרדים מיד רשעי ישראל, וכל מה שאומרים בשמונה עשרה ובברכת המזון בנוסח בימי מתתיהו 'מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וממאים ביד טהורים ורשעים כו' וזדים ביד עוסקי תורתך' כולם היו ברשעי ישראל, כמשמע מוסיפון. יט

ארבע מלכויות, כל אחת היא כנגד אות אחר מהשם הקדוש, וי"ג השתחויות נתקנו כנגד י"ג פרצות שפרצו היוונים בהיכל (מרות פ"ב מ"ג), היינו שנתגברה כח הקליפה לעשות י"ג פרצות אפילו כנגד שבט לוי המקודש. ויון הוא ירך דנחשתא (עי' שמו"ר לה ה), וכל שאינו כורע במודים נעשה שדרתו לנחש (ב"ק מו.), ולכן נתקנו י"ג השתחויות. כ

בפסוק נכון לבו בטוח בה' סמוך וגו' (תהילים קיב ז,ח), סופי תיבות מנכון עד סמוך וסמוך בכלל הם אותיות חנוכה, והב' אותיות מהתיבות נכון וסמוך הם אותיות נס, היינו שנס

טו. כתבי חסידים, שיח שרפי קודש ח"ב (קמט).

טז. שפתי צדיק לחנוכה (ל).

יז. שפת אמת חנוכה (תר"מ). וראה עוד שם (תרמ"ד): אא"ז מו"ד ז"ל הראה רמז במשנה מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא, ולא אמרו עד כ"ה בכסלו, לרמז כי נמשך הארת החג עד חנוכה.

יח. כתבי חסידים, שיח שרפי קודש (קנב). וכעין זה כתב בבית ישראל מקץ (תשל"ד).

יט. שיח שרפי קודש ח"א (תמא).

כ. כתבי חסידים, שיח שרפי קודש ח"ג (קלא). וע"ע שפת אמת ליקוטים חנוכה (ר"ה ו"ה מצוה להניחה) וז"ל: כי הגם דחנוכה שנברו ליון שלא כדרך הטבע כלל, י"ג אנשים נגד רבבות כמו שכתב רש"י ז"ל בפסוק (רבים לג יא) מחץ מתנים קמיו כו', וזה היה בבחינת קנאה על י"ג פרצות [כן הכנתי קצת ג"כ מלשון אא"ז מו"ד זצלה"ה שאני זוכר שכן היה משמעות לשונו קצת].